

Полчанинова Ірина Леонідівна

к.е.н., доцент кафедри туризму і готельного господарства

Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова

Полчанинова Ирина Леонидовна

к.э.н., доцент кафедры туризма и гостиничного хозяйства

Харьковский национальный университет городского хозяйства имени А. Н. Бекетова

Polchaninova Irina L.

PhD, Associate professor of Department

of Tourism and Hospitality Management

O. M. Beketov National University of Urban Economy

Куклінова Ірина Сергіївна

магістрант

Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова

Куклинова Ирина Сергеевна

магистрант

Харьковский национальный университет городского хозяйства имени А. Н. Бекетова

Kuklinova Irina S.

graduate student

O. M. Beketov National University of Urban Economy

**ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ВПЛИВУ ФАКТОРІВ
НА РОЗВИТОК ЕКСКУРСІЙНИХ ПІДПРИЄМСТВ
ИССЛЕДОВАНИЕ ОСОБЕННОСТЕЙ ВЛИЯНИЯ ФАКТОРОВ
НА РАЗВИТИЕ ЭКСКУРСИОННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ
RESEARCH OF FEATURES OF INFLUENCE OF FACTORS
ON THE DEVELOPMENT OF EXCURSION COMPANIES**

Анотація. У статті класифіковано фактори впливу на розвиток екскурсійних підприємств. Розроблена концептуальна схема визначення найбільш впливових факторів. Сформульовано основні особливості впливу на прикладі екскурсійних підприємств декількох типів.

Ключові слова: екскурсійна справа, екскурсійне підприємство, фактори впливу, розвиток, диверсифікація.

Аннотация. В статье классифицированы факторы влияния на развитие экскурсионных предприятий. Разработана концептуальная схема определения наиболее влиятельных факторов. Сформулированы основные особенности влияния на примере экскурсионных предприятий нескольких типов.

Ключевые слова: экскурсионное дело, экскурсионное предприятие, факторы влияния, развитие, диверсификация.

Summary. In the article factors of influence to the development of excursion companies is classified. Conceptual diagram of determination of the most influential factors is developed. The basic features of influence by the example of excursion companies of several types is formulated.

Key words: excursion business, excursion company, influential factors development, diversification.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями.

Екскурсійна справа є однією з складних багатофункціональних систем в економіці України. Стабільність функціонування даної галузі в значній мірі визначає ефективність функціонування всієї туристичної галузі України [1]. Регіональна екскурсійна система, що дісталася в спадщину від періоду планової економіки є неефективною й вимагає якнайшвидшого реформування як на загальному державному рівні так і на рівні регіонів.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. У науковій літературі чимало робіт областях географії, економіки, розміщення продуктивних чинностей присвячено дослідженню проблем розвитку туристсько-екскурсійної сфери. Питанням розробки й практики реалізації регіональної політики розвитку екскурсійної діяльності, проблемам територіальної її організації, оцінки екскурсійної привабливості територій присвячені дослідження таких науковців, як В. Бабарицька, С. Грибанова, Т. Дьорова, А. Короткова, О. Костюкова, О. Малиновська М. Олексійко, В. Федорченко, І. Чагайда й інших. Але на цей момент недостатньо розглянуті питання визначення факторів, що впливають на екскурсійних підприємств з урахуванням особливостей їх спеціалізації. У зв'язку із цим необхідна розробка спеціальних механізмів, які б настроїли господарський механізм туристсько-екскурсійних підприємств на роботу в сучасних умовах та на досягнення рівноваги.

Метою статті є дослідження факторів, що впливають на розвиток екскурсійних підприємств для визначення шляхів досягнення рівноваги.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. У процесі своєї діяльності екскурсійні підприємства піддаються практично нерегульованому впливу зовнішнього середовища, яке характеризується певною інтенсивністю й дестабілізуючою здатністю.

Фактори впливу досить різні:

- за силою впливу (сильні, слабкі);
- за напрямком дії (позитивний, негативний);
- за характером дії (постійний, епізодичний, випадковий);
- за селективністю (діють на певні сфери, структури, сегменти);
- за генетичною природою (економічні, соціальні, техніко-технологічні, організаційно-інформаційні та інше).

Дестабілізуюча здатність проявляється у величині відхилення контрольованих параметрів об'єкта управління від планового режиму їхнього розвитку (рис. 1).

Дослідження особливостей впливу та шляхів досягнення рівноваги, збалансування; в подальшому – методи адаптації до змін досягається за допомогою стратегічного менеджменту та прийомів рефлексивного управління. Звернемо увагу на основні особливості такого впливу на прикладі підприємств декількох типів.

Вузькоспеціалізовані екскурсійні підприємства мають обмежену сферу виробничих інтересів у межах

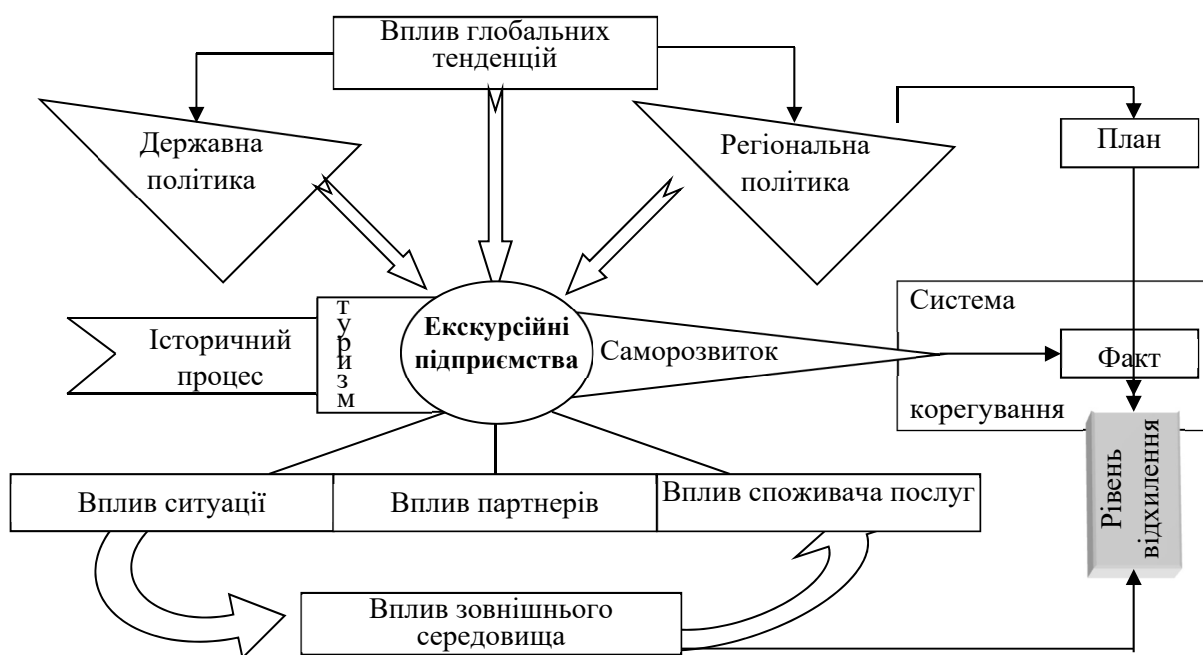

Рис. 1. Фактори впливу на розвиток екскурсійних підприємств і результати змін

вужкої номенклатури екскурсійного продукту або екскурсійних послуг. Однак при сильних дестабілізуючих впливах зовнішнього середовища через обмежену можливість маневру в сфері виробничої діяльності вони не мають змоги демпфірувати ці впливи, у результаті й об'єктом відповідної управлінської реакції стає вся організація. Чим більше така організація, тим більшою мірою проявляється її інертність у зміні поведінки відповідно до прийнятої стратегії виходу зі сфери негативних впливів зовнішнього середовища. Тому екскурсійні підприємства такого типу успішно функціонують в умовах регіонального (територіального) монополізму, відсутності серйозних зовнішніх і внутрішніх протиріч. В обстановці нестабільності вони найбільш уразливі, болісно сприймають зміни, більш інтенсивно відбувається розбалансування сформованих методів управління виробництвом, тому що ці методи орієнтовані в основному на рішення стандартних і типових проблем.

На противагу вузькоспеціалізованим екскурсійним підприємствам розглянемо ті, у виробничій діяльності яких не простежується чітко виражена спеціалізація і є широка сфера видів туристсько-екскурсійної діяльності. Для таких підприємств якщо й виникає сильний дестабілізуючий вплив, то малоімовірно, що він одночасно стосується всіх напрямків виробничої діяльності. Отже, більша частина формування й надання екскурсійного продукту й послуг продовжує знаходитися в стабільному стані, що створює умови для широкого маневру як за рахунок перерозподілу ресурсів, так і сфер діяльності. Якщо в одному з напрямків діяльності такі впливи з об'єктивних причин набувають хронічний характер, то як крайня міра така організація може відмовитися від цього напрям-

ку й перерозподілити ресурси на нові перспективні напрямки. Очевидно, що цей тип організації більше гнучкий і здатний вижити в тих умовах, у яких вузькоспеціалізовані підприємства випробовують потрясіння, вийти з яких без втрат їм не завжди вдається.

Процес розширення напрямків виробничої діяльності фахівці зазвичай називають диверсифікацією (від лат. *diversus* — різний і *facere* — робити) [2]. Аналіз літератури, присвяченої дослідженню цього явища [3–4], показав, що диверсифікація оцінюється масштабами й кількістю видів діяльності, з якими підприємство виходить на ринок товарів і послуг. Цей процес у західній економіці має глибоку історію. Для умов екскурсійної справи в Україні цей процес тільки починається, тому необхідні роботи з його вивчення.

Висновки. Визначено, що екскурсійні підприємства постійно зазнають впливу різних факторів зовнішнього середовища, і це обумовлює організаторів екскурсійної справи відшукувати новачі і оптимізувати економічну діяльність. В роботі розроблена концептуальна схема визначення найбільш впливових факторів на розвиток екскурсійної справи і зроблено уточнення щодо завдань подальшого дослідження — пошук шляхів рівноваги та збалансування впливу факторів, а в подальшому формування механізму адаптації до змін, що досягаються поєднанням стратегічного менеджменту з прийомами рефлексійного управління.

Виходячи із реальних умов нерівноваги і невизначеності ситуації констатуємо, що екскурсійні підприємства мають більші шанси стійкості і стабільності економічного стану, розширюючи пакет послуг та здійснюючи диверсифікацію окремих видів діяльності.

Література

1. Чагайда І. М. Екскурсознавство / І. М. Чагайда, С. В. Грибанова. — К.: Кондор, 2004. — 240 с.
2. Райзберг Б. А. Современный экономический словарь. 5-е изд., перераб. и доп. / Б. А. Райзберг, Л. Ш. Лозовский, Е. Б. Стародубцева. — М.: ИНФРА-М, 2007. — 495 с.
3. Абдуалиев Е. К. Диверсификация производства в сфере среднего предпринимательства: сущность, оценка, проблемы управления. / Е. К. Абдуалиев. — Павлодар — Тюмень: Вектор Бук, 2005. — 144 с.
4. Керашев М. А. Диверсификация производства: цели, направления, эффективность / М. А. Керашев и др. — М.: Компания Спутник+, 2004. — 172 с.